МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра ___ФІНАНСІВ_____
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за бакалаврською програмою

Податкова та митна справа

на тему: **«Податок на прибуток підприємств як інструмент фіскально-бюджетної політики»**

Виконавець:

студентка 42 групи ФФБС

Німченко Валерія Ігорівна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

доцент кафедри, к.е.н., доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Дубовик Ольга Юхимівна
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ОДЕСА-2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. Податок на прибуток підприємств (корпорацій) є обов'язковим незамінним атрибутом будь-якої податкової системи. Це пов'язано із тим, що, по-перше, податок на прибуток є фіскально значимим для формування бюджетів держави. По-друге, податок на прибуток підприємств здатний бути достатньо ефективним інструментом регулювання економічного розвитку та підприємницької діяльності у державі. Проте, аналізуючи тенденції розвитку економіки України, чітко простежуються недоліки та недоопрацювання щодо прибуткового оподаткування юридичних осіб, які стримують процеси нагромадження та зростання інвестицій у основний капітал. Це перешкоджає адекватній реакції вітчизняних виробників на зростання споживчого попиту населення та зміну його вподобань внаслідок зростання рівня їхнього життя, призводить до унеможливлення інноваційного оновлення основних засобів, розширеного відтворення, переходу до високотехнологічного виробництва товарів, робіт, послуг. Таким чином, податкова політика щодо оподаткування прибутку підприємств вже сьогодні закладає ризики для розвитку економіки України у довгостроковому періоді.

Вплив держави на стимулювання ділової активності є недостатнім, а ефект від зменшення податкового навантаження за рахунок неефективних податкових пільг - короткостроковим. Досить тривале, ґрунтовне податкове реформування оподаткування прибутку підприємств в Україні не призвело до суттєвих позитивних результатів діяльності підприємств, оскільки зниження ставок податків, спрощення податкового обліку є недостатнім для відчутного стимулюючого впливу на економічну активність, на виході з тіні господарських операцій, що в підсумку ще й не принесло якихось відчутних надходжень до державного бюджету України.

Питання оподаткування прибутку підприємств, ефективності роботи податкової системи щодо оподаткування корпорацій в розвинутих країнах

досліджували у своїх працях такі вчені, як В. Андрущенко, А. Антипов, К. Безверхий, О. Волкова, А. Гальчинський, А. Гречко, О. Дубовик, Т. Єфіменко, О. Замасло, В. Загорський, В. Зимовець, Н. Жмурко, Л. Коцан, А. Крисоватий, С. Лондар, Д. Серебрянський М. Слатвінська, В. Мельник, Ю. Шорохова, І. Янжул. Проте, попри значний перелік науковців та їхніх наукових розробок, присвячених зазначеній науковій проблематиці, зміни механізму оподаткування прибутку підприємств викликані постійними ухваленнями доповнень та змін до Податкового кодексу України, які невідчутно стимулюють виробників товарів, робіт, послуг.

Мета кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних та організаційних основ оподаткування податком на прибуток підприємств та розробка практичних рекомендацій в напрямку його оптимізації.

Реалізація поставленої мети зумовила вирішення наступних завдань:

- провести ретроспективний аналіз становлення та розвитку системи оподаткування прибутку підприємств;
- дослідити сутність податку на прибуток підприємств;
- розглянути нормативно - правове забезпечення оподаткування прибутку підприємств в Україні;
- дослідити роль податку на прибуток підприємств у формуванні доходів бюджетів усіх рівнів;
- провести аналіз результатів регулюючого впливу оподаткування прибутку на діяльність підприємств в Україні;
- розкрити можливості застосування методів податкового планування на підприємстві;
- дослідити іноземний досвід прибуткового оподаткування корпорацій;
- розробити пропозиції щодо реформування оподаткування прибутку підприємств в Україні.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають під час справляння податку на прибуток підприємств.

Предметом дослідження є податок на прибуток підприємств як інструмент фіскально-бюджетної політики.

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи були використані такі методи: сукупність загальнонаукових та економічних методів дослідження, зокрема: теоретичні узагальнення (при дослідженні сутності прибуткового оподаткування, його ретроспективи), аналіз (при визначенні фіскальної ролі податку на прибуток), синтез (при визначенні регулюючої ролі податку на прибуток), порівняння (динамічні ряди показників), графічний метод (для наочного сприйняття аналітичних даних стосовно надходжень податку на прибуток та діяльності суб'єктів господарювання), конкретизація, статистичні методи.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи є законодавчі та нормативно-правові акти України та зарубіжних країн з питань оподаткування прибутку підприємств, аналітичні матеріали Державної податкової служби України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Міністерства фінансів України щодо діяльності підприємств та сплачених ними податку на прибуток, окремих розвинутих зарубіжних країн стосовно оподаткування корпорацій, а також наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених тощо.

Обсяг та структура роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (63 найменувань) та 2-х додатків на 2-х сторінках. Загальний обсяг роботи становить 82 сторінки. Основний зміст викладено на 62 сторінках. Робота містить 15 таблиць, 10 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

у першому розділі «**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ**» проведено ретроспективний аналіз становлення та розвитку системи оподаткування прибутку підприємств. Досліджена економічна сутність прибуткового оподаткування підприємств. Розглянуто нормативно - правове забезпечення оподаткування прибутку підприємств в Україні: усі елементи податку на прибуток;

у другому розділі «**ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ**» увагу приділено розкриттю фіскальної ролі податку на прибуток підприємств у формуванні бюджетів усіх рівнів в Україні. Проведено аналіз результатів регулюючого впливу оподаткування прибутку на діяльність підприємств в Україні. Розкриті можливості застосування методів податкового планування на підприємстві при виборі галузі та спрощеної системи оподаткування;

у третьому розділі «**ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК В УКРАЇНІ**» на підставі вивчення досвіду розвинених країн щодо прибуткового оподаткування корпорацій, розроблені шляхи вдосконалення оподаткування прибутку підприємств в Україні.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі бакалавра поглиблені теоретичні та організаційні основи оподаткування податком на прибуток підприємств та розроблені практичні рекомендації в напрямку його оптимізації.

За результатами проведеного дослідження сформульовані наступні висновки:

Під час дослідження встановлено, що реформування податку на прибуток пройшло шість етапів. Протягом них неодноразово змінювалися

об’єкти оподаткування: дохід, валовий дохід, балансовий прибуток, прибуток. Змінювалася і ставка оподаткування. Щодо податку на прибуток, то ставка по ньому зменшувалася та наразі знаходиться на рівні 18%. Змінам підлягали також спосіб розрахунку податку, умови та строки сплати. Така нестабільність у визначенні елементів податку створила неабиякі труднощі для платників податків, подвійного тлумачення деяких положень що загалом негативно впливало на розвиток бізнесу. Останні зміни значно спростили податковий менеджмент підприємств.

Система прибуткового оподаткування в Украйні представлена наразі двома податками: податком на доходи фізичних осіб та податком на прибуток підприємств. Податок на прибуток підприємств - це прямий податок, сплачуваний компаніями з прибутку від реалізації товарів, робіт, послуг, матеріальних та нематеріальних активів, цінних паперів, іноземної валюти, інших форм капіталу та матеріальних активів, а також з прибутку від оренди, роялті та непідприємницької діяльності тощо. Прибуток є не лише результатом діяльності підприємства, а й інструментом і механізмом розвитку суб'єкта господарювання та задоволення інтересів його учасників. Прибуток, представлений у фінансовій звітності - є підсумковим показником діяльності підприємства, який значною мірою впливає на оцінку стану суб’єкта господарювання зацікавленими користувачами. Тому процес обчислення оподатковуваного прибутку займає важливе місце в діяльності будь-якого підприємства, оскільки від правильності його визначення, повноти та своєчасності перерахування відповідних коштів до бюджету залежить його подальша діяльність.

Правове регулювання оподаткування прибутку підприємств здійснюється відповідно до статей 133-142 ІІІ розділу «Податок на прибуток підприємств» Податкового кодексу України. Відповідно унормовано основні елементи цього податку: платники, об’єкт оподаткування, база оподаткування, ставки, порядок обчислення податку, податковий період, строки та порядок сплати, строки та порядок подання звітності, податкові

пільги. Податок на прибуток – це прямий загальнодержавний податок, який є основним бюджетоутворюючим податком, стягується з прибутку із джерелом походження з України та за її межа ми і визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку). Платниками цього податку можуть бути як резиденти, так і нерезиденти.

Проведений аналіз фіскальної ефективності податку на прибуток підприємств дозволив виявити тенденції поступового збільшення надходжень до зведеного бюджету. При цьому, він переважно формує доходи Державного бюджету, в той час, як до місцевих бюджетів надходило від 8,3% до 9,8% загального обсягу податку на прибуток. У 2021 році податок на прибуток підприємств сформував 11,3% податкових надходжень зведеного бюджету, що на 1,4 відсоткових пункти перевищує показник 2014 року. Порівняно із 2021 роком частка податку на прибуток в 2015 році була значно меншою, як відносно доходів, так і відносно податкових платежів Державного бюджету України, що свідчить про зростання останніми роками фіскального значення цього податку з метою формування державних доходів в Україні.

Дослідження результатів регулюючого впливу податку на прибуток показав позитивну тенденцію збільшення питомої ваги підприємств, що отримали прибутки: якщо їхня мінімальна питома вага в 2010 році склала 59,0%, то вже в 2019 році вона досягла рівня 74,0%, тобто збільшилася на 15,0 відсоткових пункти. В 2020 році питома вага збиткових підприємств несуттєво скоротилася до 71,4%. Також проведені розрахунки ефективної ставки податку на прибуток та коефіцієнту продуктивності податку. Вони мають тенденцію до збільшення. У 2021році ефективна ставка податку на прибуток підприємств досягла найбільшого свого значення, за період, що досліджується – 21,6%. Це на 4,0 відсоткових пункти вище показника 2020 року, та на 4,4 відсоткових пункти вище показника 2014 року. В 2016, 2018,

2019 роках ефективна ставка податку на прибуток підприємств залишалася на одному рівні – приблизно 13,5 – 13,6 %.

Відповідно коефіцієнт продуктивності податку на прибуток у 2016, 2018 та 2019 роках був на однаковому рівні – 0,75. Найнижчим він був у 2015 році – 0,560. Максимальне значення показника зафіксовано у 2021 році – 1,200.

Щодо розрахунків рівня податкового навантаження на прибуток підприємств та обсягом прямих іноземних інвестицій в Україну можна зробити висновок про прямий зв'язок між ними. Наприклад, суттєве зростання прямих іноземних інвестицій в Україну відбулося на фоні стабільного навантаження на прибуток протягом 2016-2019 років, протягом яких стабільно зростав обсяг інвестицій.

До Державного бюджету України сплачують податок на прибуток різні категорії платників цього податку, які розрізняються за власністю, видом діяльності. Так більше 65% загального обсягу надходжень податку на прибуток сплачують приватні підприємства, частка державних підприємств сягала 18%, питома вага податку на прибуток підприємств з іноземними інвестиціями - 12,7% загального обсягу надходжень. Найнижчою є питома вага страхових компаній, фінансових установ, банків. Можливості застосування методів податкового планування на підприємстві стосуються також вибору галузі діяльності підприємств. Серед основних галузей частка підприємств, що отримали прибуток є переважаючою у сільському, лісовому, рибному господарствах. Така висока частка підприємств, що отримали прибуток пов'язана із перебуванням платника податків – виробників сільськогосподарської продукції на єдиному податку 4-ої групи.

Подібна ситуація із оптовою та роздрібною торгівлею. Ці підприємства можуть обрати за певними умовами оподаткування на 3-ій групі. Так, підприємства оптової та роздрібної торгівлі також показують високу питому вагу підприємств, що отримали прибутки.

Дослідження іноземного досвіду оподаткування прибутку корпорацій дозволило зробити висновок про посилення регулюючої його ролі в економіці цих держав. Він використовується як дієвий інструмент покращення інвестиційного клімату та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання цих країн

Проведений аналіз практики справляння податку на прибуток підприємств в Україні та розглянутий досвід корпоративного оподаткування у зарубіжних країнах дозволяє зробити висновок про необхідність подальшого вдосконалення механізму оподаткування прибутку підприємств у напрямку підвищення регулюючої функції цього податку. За результатами проведеного дослідження зарубіжного досвіду оподаткування прибутку корпорацій вважаємо за доцільне запропонувати такі заходи реформування оподаткування прибутку підприємств в України:

– посилити контрольні заходи за нарахуванням та сплатою податку на прибуток;

– створити стимули для місцевих органів влади в зацікавленості розвитку малого бізнесу на їхніх територіях шляхом передачі органам місцевого самоврядування податкових повноважень щодо встановлення знижених ставок податку на прибуток підприємств малого бізнесу;

– посилити податкові стимули для роботи малих підприємств в Україні, що є найбільш динамічним елементом приватного підприємництва, який здатний швидко запроваджувати інновації, стартапи, розширювати та переорієнтовувати виробництва та забезпечувати зростання зайнятості;

– запровадити податкові пільги, як у Канаді та Китаї, для компаній, що належать до пріоритетних галузей розвитку економіки України: в агропромисловому комплексі, машинобудівному комплексі, переробній промисловості тощо, що буде сприяти залученню іноземних інвестицій, стимулювати розвиток науково-технічного прогресу та розвиток економіки загалом;

– встановити фіксований мінімальний податок на прибуток для середніх та великих підприємств на зразок Австрії та США, що є незалежним від результату діяльності та кількості пільг підприємств. Це надасть змогу посилити фіскальну ефективність податку на прибуток;

– запровадити інвестиційний податковий кредит, що дасть змогу підприємствам вкладати кошти в нове виробництво. Такий захід сприятиме появі нових робочих місць та вплине на економічне зростання;

розгляд можливостей запровадження для деяких пріоритетних галузей економіки замість податку на прибуток податку на виведений капітал.

Запропоновані заходи дозволять податку на прибуток одночасно виконувати фіскальну та регулюючу функції, що надасть можливості наповнювати бюджети всіх рівнів та вирішувати важливі соціальні завдання.

АНОТАЦІЯ

Німченко В.І. «Податок на прибуток підприємств як інструмент фіскально-бюджетної політики»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «07072Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр та назва спеціальності)

за освітньою програмою «Податкова та митна справа».

(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2022.

У роботі проведено ретроспективний аналіз становлення та розвитку системи оподаткування прибутку підприємств. Досліджена економічна сутність прибуткового оподаткування підприємств. Розглянуто нормативно - правове забезпечення оподаткування прибутку підприємств в Україні.

Розкрита фіскальна роль податку на прибуток підприємств у формуванні бюджетів усіх рівнів в Україні. Проведено аналіз результатів регулюючого впливу оподаткування прибутку на діяльність підприємств в Україні. Розкриті можливості застосування методів податкового планування на підприємстві при виборі галузі та спрощеної системи оподаткування. Досліджено досвід розвинених країн щодо прибуткового оподаткування корпорацій. Розроблені шляхи вдосконалення оподаткування прибутку підприємств в Україні.

Запропоновано: запровадити в Україні фіксований мінімальний податок на прибуток для середніх та великих підприємств; запровадити інвестиційний податковий кредит; розгляд можливостей запровадження для деяких пріоритетних галузей економіки замість податку на прибуток податку на виведений капітал тощо.

Ключові слова: податок на прибуток підприємств, прибутковий податок з корпорацій, доходи підприємств, собівартість, механізм стягнення податку, податкові пільги, податкові доходи бюджету.

ANNOTATION

Nimchenko V.I. «Corporate income tax as an instrument of fiscal policy»

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty

«07072 Finances, banking and insurance»

(code and name of the specialty)

for the educational program «Tax and customs affairs». –

(title of the educational program)

Odessa National Economics University. – Odessa, 2022.

A retrospective analysis of the formation and development of the corporate income tax system is conducted. The economic essence of corporate income taxation is studied. The normative and legal support of corporate income taxation in Ukraine is considered.

The fiscal role of corporate income tax in the formation of budgets at all levels in Ukraine is revealed. The analysis of the results of the regulatory impact of income taxation on the activities of enterprises in Ukraine is carried out. Possibilities of application of methods of tax planning at the enterprise at a choice of branch and the simplified system of taxation are opened. The experience of developed countries in corporate income taxation is studied. Ways to improve corporate income taxation in Ukraine have been developed.

It is proposed: to introduce in Ukraine a fixed minimum income tax for medium and large enterprises; introduce an investment tax credit; consideration of the possibility of introducing a tax on withdrawn capital for some priority sectors of the economy instead of income tax, etc.

Key words: corporate income tax, corporate income tax, corporate income, cost, tax collection mechanism, tax benefits, budget tax revenues.